

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра археології, етнології та культурології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету історії та
міжнародних відносин
Вовканич І.І./
«30» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	034 Культурологія
Освітня програма	Культурологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2021

2

Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ до культурології» для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 034 Культурологія освітньої програми Культурологія.

Розробники: Гуцул В. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

протокол № 10 від «29» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Керецман Н. П.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин
протокол № 5 від «30» червня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Мишко С. А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 8 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	1	1
	Лекції:	
	40	18
	Практичні (семінарські):	
	20	0
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	0	0
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча навчальна програма з дисципліни «Культурологія» орієнтована на міждисциплінарний підхід і поєднує теорію (лекційний курс) та історію (семінарські заняття) культури, з акцентом на основних культурологічних парадигмах. Велику увагу приділено поглибленню самостійної роботи студентів, що сприяє формуванню подальшому розвитку творчого потенціалу та соціально-особистісних компетенцій. згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Культурологія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета курсу: ознайомлення з теорією та історією культури, оволодіння сучасним категоріальним апаратом дослідження явищ культури, інтеграція знань із гуманітарних дисциплін, формування творчого підходу до осмислення феномена культури. Основними завданнями курсу є:

- Розкрити закономірності розвитку людського суспільства та показати процес зміни культурно-цивілізаційних моделей;
- Розглянути предмет, методи, завдання і функції історії культурології як науки та навчальної дисципліни;
- Формувати плюралістичний підхід до вивчення процесу становлення явища культури;

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- ЗК -1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК - 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК – 3 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК - 4 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК - 6 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК - 9 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК - 12 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
- ФК - 1 Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію.
- ФК - 2 Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах
- ФК - 3 Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;
- ФК - 5 Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства.
- ФК - 7 Здатність обґрунтовувати рішення щодо врегулювання відносин у сфері культури на основі розуміння специфіки соціокультурних процесів.
- ФК - 9 Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.
- ФК - 10 Здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології.
- ФК – 12 Здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна читається в першому семестрі

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Вступ до культурології», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	
ПРН - 1	Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.

ПРН - 2	Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру
ПРН - 3	Створювати логічно і структурно організовані тексти з питань культурології, відповідно до спеціалізації.
ПРН - 4	Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
ПРН - 5	Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.
ПРН - 6	Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.
ПРН - 7	Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.
ПРН - 10	Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу..
ПРН - 14	Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефхівцями.
ПРН - 15	Вільно спілкуватися з професійних питань усно та письмово державною та іноземними мовами з урахуванням мети спілкування та соціокультурних особливостей його контексту.
ПРН - 16	Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань.

Очікувані результати навчання

ПРН - 1	Формувати і вдосконалювати навички критичного мислення засвоюючи матеріал курсу, викладати у зрозумілий спосіб засвоєний матеріал, здійснювати аргументацію власних тез.
ПРН - 2	Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти, дотичні до проблематики культурологічних дисциплін.
ПРН - 3	Створювати логічно і структурно організовані текст, котрі вимагає навчальний процес модульні контрольні роботи, есе, презентації практичних занять.
ПРН - 4	Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культурних студій як сукупності наукових дисциплін, їх функціонування.
ПРН - 5	Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів дотичних тематики курсу, вільно орієнтуватися у них.
ПРН - 6	Посилаючись на зміст курсу виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.
ПРН - 7	Розуміти чинники культурної динаміки, в хронологічному та типологічному зрізах, принципи періодизації розвитку культурології як науки, їх специфічні риси та характеристики.
ПРН - 14	Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань як української культурології так і загальносвітової традиції культурних студій з фахівцями та нефхівцями.
ПРН - 15	Вільно спілкуватися з професійних питань усно та письмово державною та іноземними мовами в процесі засвоєння та фахового застосування матеріалу курсу..

ПРН - 16	Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань, спираючись на культурну та культурологічну компетенції.
----------	--

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Форма модульного контролю:

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Система не передбачає обов'язкового семестрового екзамену для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролю під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі. Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані складати семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також складати студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4		40
19	19	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4...		
10	10	10	10		40

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	2	40	2	40
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)				
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні				
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
Презентація				
Реферат				
Есе		20		20
Модульна контрольна робота	1	40		40
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;
- б) оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
- в) оцінка “задовільно” ставиться, якщо п р а в и л ь н о виконано більше 50% запропонованих завдань;
- г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %. Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Два теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної і змістовної відповіді, кожне питання оцінюється від 0 до 20 балів.

19-20 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

17-18 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу.

14 - 16 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

10 -13 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

5-9 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальнерозуміння проблеми.

0-4 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;

- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально- програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслугоує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслугоує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслугоує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

6. 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1

Тема 1.

ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ І КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.

Поняття культури і цивілізації у філософському, прикладному та повсякденному значенні.

Науки про культуру. Культурна історія. Антропология. Культурология. Культурні студії.

Основні культурологічні парадигми:

- концепції циклічного розвитку (Дж. Віко, О. Шпенглер, А. Тойнбі);
  - еволюціоністська теорія культури (Л. Морган, Е. Тейлор, П. Тейяр де Шарден);
  - антропологічна або функціональна концепція культури (Б. Малиновський, К. Леві-Строс);
  - марксистська теорія культури.
- модерністська і пост модерністська концепції культури.

Функції культури: адаптаційна, пізнавальна, аксіологічна, інформаційна, комунікативна, нормативна, гуманістична, людинотворча (соціалізація особистості), виховна, світоглядна.

Тема 2.

ГЕНЕЗА КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ.

Сучасний погляд на проблему антропосоціогенезу. Креаціонізм та теорія еволюції як провідні підходи до питання про виникнення людини. Людина як підсумок космічної, біологічної та культурної еволюції. Вплив космічних та біологічних факторів на еволюцію живих істот на Землі: від австралопітека до Homo sapiens.

Сутність культурної еволюції та її відмінність від біологічної. Культурна еволюція як специфічна властивість людського існування. Головна відмінність культурної еволюції - особливий зміст, оформлення, закріплення та способи передачі інформації.

Генезис та етапи культурної еволюції, сновні етапи культурної еволюції людства фіксування і передавання досвіду еволюція знарядь. Зміни виробничої діяльності та перехід від біологічної до соціальної організації.

Виникнення мистецтва як унікального механізму культурної еволюції. Виникнення мистецтва як унікального відображення взаємодії людини зі світом. Людинотворчий та аксіологічний потенціал мистецтва.

Тема 3.

ТИПОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ.

Типи соціокультурних світів. Соціокультурний світ - визначення та характерні особливості. Поділ соціокультурних світів на типи: історичні типи культури, регіональні культури, цивілізації.

Типологія культури як наукова проблема. Типологізація як метод вивчення та аналізу культури. Поняття «модель» та основи методу моделювання.

Основні підходи до типологізації культури. Хронологічні класифікації. Географічні класифікації. Видові класифікації. Світоглядний підхід: міфологічний, релігійний, науковий типи культур. Формаційний підхід. Локальний підхід. Підхід, що запровадив поняття епохи перехідних типів культур.

Історична типологія культури. Агрегатні стани культурно-історичного процесу. Характерні риси та визначальні детермінанти історичного типу культури. Аграрна культура: зародження, виникнення, формування, розвиток. Дихотомія «людина-природа». Зародження і формування буржуазних відносин. Тріада «людина-природа- машина». Перехід до технічної культури. Еволюція нових підходів до проблеми культурно-історичної періодизації: за способом привласнення і виробництва, за розподілом матеріальних благ тощо Регіональна типологія культури.

Регіональний підхід як інтегративне та системне бачення людської культури. Поняття «культурний регіон». Арабо-мусульманський культурний регіон. Виникнення та розповсюдження ісламу. Коран – священна книга мусульман. Мистецтво арабського світу. Африканський культурний регіон. Особливості виділення та дослідження. Далекосхідний культурний регіон. Розширення меж культурологічного аналізу, дослідження релігійних та соціально-філософських систем. Культура Китаю. Культурний розвиток Японії. Європейський культурний регіон: основні характеристики та аналіз культурно-історичного розвитку. Індійський культурний регіон: специфіка та своєрідність. Світоглядні релігійно-філософські системи та розвиток мистецтва. Латиноамериканський культурний регіон: дві площини дослідження (до і після відкриття Америки).

Тема 4.

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА. ЦИВІЛІЗАЦІЯ І КУЛЬТУРА.

Поняття соціокультурної динаміки. Характерні ознаки динаміки культури. Варіативний характер динамічних процесів: прогрес, регрес, стагнація, криза культури. Моделі соціокультурної динаміки.

Циклічна парадигма розвитку культури. Циклічні моделі культурної динаміки Дж. Віко, М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі, Л. Гумільова.

Еволюціоністська парадигма щодо розвитку культури. Лінійна модель Г. Спенсера, Е. Тейлора, Дж. Фрезера, марксистська модель формацій.

Хвильова модель соціокультурної динаміки П. Сорокіна. Функціональний підхід до культурної динаміки Т. Парсонса. Постмодерністська парадигма соціокультурної динаміки. Передумови синергетичного підходу до динаміки культури. Сутність синергетичного підходу до соціокультурної динаміки. Концепція Ю.М. Лотмана.

Культура і цивілізація. Поняття «цивілізація» в теорії культури. Співвідношення культури та цивілізації. Відмінність понять «культура» та «цивілізація». Культурно-історичні епохи: особливості аналізу та критерії виділення.

Змістовний модуль 2.

Тема 5.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА.

Зміст поняття «художня культура». Мистецтво як форма художньо-образної інтерпретації дійсного та уявного. Художня культура та її системоутворюючий чинник мистецтво. Проблема визначення поняття «мистецтво» та наукового вивчення мистецтва в історичному контексті. Знання.

Особливості впливу мистецтва на людину. Поняття «катарсис». Поліфункціональність мистецтва та основні функції мистецтва. Художній образ як форма мислення в мистецтві.

Види мистецтва як форми художньо-творчої діяльності. Система класифікації видів мистецтва. Просторові (статичні), часові (динамічні) та просторово-часові (синтетичні) види мистецтва. Стиль у мистецтві. Основні види мистецтва. Література. Слово як матеріал художнього образу. Види художніх текстів. Танець: витоки, види, форми. Музика як відображення людських почуттів і думок. Засоби виразності, види, жанри музики. Театр як синтетичний вид мистецтва. Драматургія, її жанри. Форми театрального мистецтва. Кіномистецтво: жанрове розмаїття видів. Архітектура – мистецтво формування дійсності за законами краси та створення утилітарно-художнього світу, олюдненого простору. Живопис як зображувальний вид мистецтва; специфіка та особливості виражальних засобів. Скульптура: коло сюжетів, способи творення, матеріал. Види та різновиди. Графіка як основа образотворчих мистецтв. Види графіки.

Тема 6.

ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ.

Загальна характеристика сучасної культури. Західна культура як культура європейського типу. Динамізм, практицизм, індивідуалізм, плюралізм сучасної західної культури.

Ознаки кризи західної культури (О. Шпенглер, П. Сорокін, Х. Ортега-і- Гассет, С. Хантінгтон). Ознаки конфліктної ситуації в сучасній західній культурі.

Субкультурна диференціація і роль молоді. Природа субкультурного феномену в сучасних умовах. Носії субкультур. Загальнокультурні та специфічні функції, притаманні субкультурам. Культурно-трансформаційні процеси субкультуризації сучасної України. Владна еліта як субкультура. Кримінальний тип субкультури. Молодіжна культура і субкультура як фактор соціокультурної модернізації і постмодернізації.

Кризові явища в культурі. Криза духовності – альтруїзм чи егоцентризм. Культура як стан духовно-енергетичного стану спільноти. Причини кризових явищ в культурному просторі.

Тема 7.

МОДЕРНІЗМ ТА ПОСТМОДЕРНІЗМ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ.

Модернізм і модерністська модель світу у західній та українській інтерпретаціях. Формування плюралістичної нелінійної картини світу. Модерністська модель світу: принцип

контрапункту змістова поліфонічність, ідеї хаосу та плинності реального світу. Модернізм як неокласична, ірраціональна модель світу. Картина світу ХХ століття, створена кінематографом.

Абстракціонізм – концептуальна революція в мистецтві. Психологічна (експресіоністична) та інтелектуальна (геометрична) тенденції абстракціонізму. Прийом «потік свідомості». Естетика сюрреалізму.

Тоталітаризм, культура і конткультура. Неоміфологізм свідомості. Основні риси новітніх художніх текстів. Неоміфологізм тоталітарних культур.

Постмодернізм як нов парадигма соціокультурної трансформації. Поворот від модернізму до постмодернізму. Постіндустріальне, постколоніальне, інформаційне суспільство та деструкція традиційних цінностей. Характерні риси постмодернізму. Текст як творення нової реальності, як випадковий бриколаж. Ерозія, розмивання меж видів, жанрів і стилів мистецтва. Перенесення акцентів з творчості автора на творчість глядача. Симулякри та перекомбінування традиційних естетичних кодів. Становлення нової культурної парадигми як спроба пошуку виходу з вітньої кризи цінностей.

Тема 8.

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

Українська мова – основа культури українського народу. Мова як засіб спілкування та знаряддя і продукт духовної діяльності людини. Мова як інструмент творення, моделювання існуючого та потенційної дійсності. Історія розвитку української мови – це основа розвитку всієї культури українського народу. Мова, Слово – міра розвитку, культури, гідності кожної особистості, нації.

Формування нової соціокультурної реальності та її риси. Причини та засади формування нового етапу розвитку української культури. Основні риси нової культурної реальності: формування національної ідентичності; соціальне урізноманітнення культури; зміна соціальних орієнтацій; переоцінка цінностей; «деідеологізація культури»; зростання ступеня свободи на регіональному рівні; поява нових духовних потреб; неусталеність структури культури та її відкритість; чинник релігії і вплив західної культури та культури української діаспори.

Культура України в умовах зростання національно-культурної ідентичності. Основний зміст українського оновлення та відродження. Зняття обмежень в сфері культури та поява нових нетрадиційних форм діяльності. Осмислення шляхів розвитку української культури: державні інституції та доробок відомих учених. Передумови та перспективи розвитку української культури: позитиви та негативи. Стан національно-культурної тотожності громадян України. Модернізаційне та постмодернізаційне структурування української культури.

6.2 ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Поняття культури, культурних студій та різновиди культур у роботі Роберта Дарнтонна «Велике побиття котів» (4 год.)

1. Проблеми високої та «низької» культури.
2. Традиційна культура..
3. Культура «робочого класу.
4. Писемна культура.

Тема 2. Візуальна інтерпретація культури: фільм Патріса Шеро «Королева Марго» (1994) і політична культура Франції к. 16 ст.(4 год.)

1. Роман А. Дюма «Королева Марго».
2. Кіно як засіб інтерпретації історії.
3. Насильство як засіб культурної політики і культурної комунікації.
4. Проблеми геноциду у фільмі Шеро.

Тема 3. Культура конфлікту і збройного насильства у середовищі волинської шляхти 16 ст. у інтерпретації Наталі Старченко. (4 год.)

1. Руська шляхта і шляхетська культура, її вартості.
2. Конфлікти і озброєні суспільні еліти.
3. Дуельна традиція серед волинської шляхти.
4. Символічне і практичне насильство.

Тема 4. Культура і мистецтво Відродження в «Автобіографії» Бенвенуто Челліні (4 год)

1. Структура митецької культури та основні її вартості за текстом Челліні.
2. Митець і замовник.
3. Митець і влада.
4. Митець і колеги по фаху..

Тема 5. Кримінальна радянська культура у текстах «Етнографія табору» Льва Клейна та «Зона» Сергія Довлатова (4 год.)

1. Культура тоталітаризму і кримінальна культура.
2. Етнографія табору: вчений у в'язниці.
3. Метафори табору і кримінальної культури як радянського суспільства і радянської культури Сергія Довлатова.
4. Носії кримінальної культури.

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема	Денна форма			Заочна форма	
		Лекції	Семинари	Самостій на робота	Лекції	Самостій на робота
1.	ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ І КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.	6	2	15	2	13
2.	ГЕНЕЗА КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ.	6	-		2	13
3.	ТИПОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ.	8	2		4	13
4.	СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА. ЦИВІЛІЗАЦІЯ І КУЛЬТУРА.	8	4	30	2	13
5.	Змістовний модуль 1	2	-	-		-
6.	ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА.	6	4		0	13

7.	ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ.	8	4	15	4	13
8.	МОДЕРНІЗМ ТА ПОСТМОДЕРНІЗМ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ..	8	4		2	12
9.	ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.	6	-		2	12
10.	Змістовний модуль 2	2	-	-	-	-
Разом годин:		40	20	60	18	102

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Живопис як зображувальний вид мистецтва; специфіка та особливості виражальних засобів.
2. Скульптура: коло сюжетів, способи творення, матеріал. Види та різновиди.
3. Графіка як основа образотворчих мистецтв. Види графіки.
4. Природа субкультурного феномену в сучасних умовах. Носії субкультур.
5. Загальнокультурні та специфічні функції, притаманні субкультурам.
6. Культурно-трансформаційні процеси субкультуризації сучасної України.
7. Владна еліта як субкультура.
8. Кримінальний тип субкультури.
9. Молодіжна культура і субкультура як фактор соціокультурної модернізації і постмодернізації.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Поняття культури.
2. Поняття цивілізації.
3. Абстракціонізм – концептуальна революція в мистецтві.
4. Види мистецтва.
5. Виникнення мистецтва.
6. Генезис та етапи культурної еволюції.
7. Еволюціоністська парадигма.
8. Загальна характеристика сучасної культури.
9. Зміст поняття «художня культура».
10. Історична типологія культури.
11. Кризові явища в культурі.
12. Культура і цивілізація.
13. Культура України в умовах зростання національно-культурної ідентичності.
14. Модернізм і модерністська модель світу у західній та українській інтерпретаціях.
15. Науки про культуру.
16. Ознаки кризи західної культури.
17. Основні культурологічні парадигми.
18. Основні підходи до типологізації культури.
19. Особливості впливу мистецтва на людину.
20. Поняття соціокультурної динаміки.
21. Постмодернізм
22. Регіональний підхід.
23. Субкультурна диференціація

24. Сутність культурної еволюції та її відмінність від біологічної.
25. Сучасний погляд на проблему антропосоціогенезу.
26. Типологія культури як наукова проблема.
27. Тоталітаризм, культура і конткультура.
28. Типи соціокультурних світів.
29. Українська мова – основа культури українського народу.
30. Формування нової соціокультурної реальності та її риси.
31. Функції культури.
32. Хвильова модель соціокультурної динаміки.
33. Циклічна парадигма розвитку культури.
34. Проблеми високої та «низької» культури.
35. Традиційна культура.
36. Культура «робочого класу».
37. Культура тоталітаризму
38. Писемна культура.
39. Стиль у мистецтві.
40. Основні види мистецтва.
41. Література
42. Види художніх текстів.
43. Танець: витоки, види, форми.
44. Музика як відображення людських почуттів і думок.
45. Засоби виразності, види, жанри музики.
46. Театр як синтетичний вид мистецтва.
47. Драматургія, її жанри.
48. Форми театрального мистецтва.
49. Кіномистецтво: жанрове розмаїття видів.
50. Архітектура
51. Культура споживання.

9. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

1. The Autobiography of Benvenuto Cellini by Benvenuto Cellini, *different editions*
2. Darnton R. The Great Cat Massacre And Other Episodes in French Cultural History. – N. Y., 1984 Довлатов С. Зона. - СПб., 1991.
3. Самойлов Л. (Л.С.Клейн) Етнографія лагерьа // Клейн Л. С. Перевернутый мир. – Донецк, 2010. – С. 262-265
4. Шаламов В. Очерки преступного мира, *різні видання*.
5. Довлатов С. Зона, *різні видання*.
6. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. – Київ, 2021.
7. Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі. – Київ.: УЦКД, 2001.
8. Дюма А. Королева Марго. – Львів, 2017.
9. Зімбардо Ф. Ефект Люцифера. Чому хороші люди чинять зло. [Із польовим щоденником автора і керівника Стенфордського тюремного експерименту]. – К. 2017.
10. Яковенко Н. Про два ментальні стереотипи української шляхти: «чоловік добрий» і «чоловік злий» // Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. — Київ, 2002. С.
11. Burke P. Popular Culture in Early Modern Europe. – Furnham, 1978.
12. Davis N. Z. The Return of Martin Gerr. – London, 1983.
13. Бокань В. Культурологія: Нав. посіб. – Київ, 2000.
14. Гіптерс З.В. Культурологічний словник-довідник. Київ, 2006.

15. Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко В. Історія світової та української культури. – Київ, 2000
16. Грищенко В. Людина і культура. – Київ, 2000.
17. Історія української та зарубіжної культури // За заг. ред. С.М. Клапчука. – Київ, 1999.
18. Історія світової культури. – Київ, 1994.
19. Історія світової культури / Кер. Левчук Л.Т. – Київ. – 1994.
20. Історія світової культури. Культурні регіони. – Київ, 1997
21. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура. – Київ, 2002.
22. Культурологія: курс лекцій: навч. посіб. / За ред А.І. Баканурського, Г.Є. Краснокутського, Л.Л. Сахненко. – Київ, 2004.
23. Левчук Л. Т. Історія світової культури. – Київ, 1999. – 477 с.
24. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. – Київ, 2000.
25. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія : Навчальний посібник. – Київ, 2003.
26. Теорія та історія світової і вітчизняної культури / За ред. А.К. Бичко. – Київ, 1993.
27. Культурологія: теорія та історія культури: Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – Київ, 2004.
28. Українська та зарубіжна культура / За ред. Заковича М.М. – Київ, 2000.
29. Чорненький Я.Я. Культурологія: теорія, практика, самостійна робота: Навч. посіб. – Київ, 2004.